

Bokmeldinger

Der China-Missionar Karl Gützlaff und seine Heimatbasis. Av Herman Schlyter. C. W. K. Gleerup, Lund 1976. 262 s.

Det er blitt sagt om en svensk kirkehistoriker at han kjente reformasjonens historie i Sverige fra dag til dag, ja, fra time til time. Noe tilsvarende kan visst sies om den svenske misjonshistoriker Herman Schlyter når det gjelder Karl Gützlaff. Det er neppe noe denne misjonær har sagt eller gjort – av betydning, selvsagt – som vår forsker ikke har registrert og på en eller annen måte gjort bruk av. Schlyter er spesialisten par excellence på Gützlaff og hans innsats for misjonen ute og hjemme. Hans doktoravhandling har tittelen «Karl Gützlaff als Missionar in China» (1946). Han har også skrevet en bok om Theodor Hamberg, Gützlaffs svenske medarbeider (1952). Den bok som anmeldes her, er en undersøkelse av Gützlaff som misjonsvekker og organisator av en omfattende «home base» for kristen misjon i Kina.

Hvem var så denne Gützlaff? «Kinas apostel» ble han i sin tid kalt. «Den første lutherske Kina-misjonær» kaller Schlyter ham, – en betegnelse atskillig mer beskjeden og utvilsomt mer i samsvar med virkeligheten. Gützlaff (d.

1851) minner i flere henseender om Skrefsrud. Han var den «heroiske» misjonær i renkultur. Han ble hyllet i Europa og USA av de store skarer, og beundret av ledende representanter for vitenskap, litteratur og undervisning. Han var forkynt og forsker, alliansemann og lutheraner, men først og fremst en misjonens entusiast, som formidlet til mange kallet til tjeneste i det fremmede, bl. a. til menn som David Livingstone, Hudson Taylor og Guido Verbeck. Nidkjærheten for troens sak ble imidlertid skjemet av en rekke menneskelige – altfor menneskelige – egenskaper. Han var steil, selvbevisst og egenrådig, – og overfladisk og ubalansert.

Som arbeidsprestasjon og forskningsbidrag fortjener Schlyters Gützlaff-bok nr. 2 megen ros. Undersøkelsen er utført med stor samvittighetsfullhet. Avsnittene om Norge, og ganske særlig det som handler om Andreas Hauge, Schreuder og Gützlaff, er forbillig i sin detaljerte nøyaktighet, – om Gützlaff og Norge hadde forf. allerede for mange år siden en instruktiv artikkel i dette tidskrift (1956 s. 193ff). Et høydepunkt i boken er kapitlet om Gützlaffs begivenhetsrike Europa-reise 1849/50.

Den grundighet forf. har gått til

verks med, er det tekniske apparat – i første rekke notene og henvisningene, men også fortegnelsen over kilder og litteratur – et veltalende og fryktinngydende vitnesbyrd om. Dette «apparat» opptar i alt en fjerdedel av boken.

Personlig skulle vi gjerne ha sett at stoffet ikke var blitt disponert så strengt kronologisk-geografisk som tilfellet er, – et opplegg av denne art fører nødvendig med seg at fremstillingen blir oppstykket, og også at den får et visst preg av ensformighet over seg. Det ville også ha vært en fordel, tror vi, om Gützlaffs virksomhet var blitt skildret på bakgrunn av og i relasjon til samtidens misjonssituasjon og misjonsbestrebelsler, – referanserammen, i den utstrekning det kan tales om en sådan, gjelder bare personen Gützlaff, og presentasjonen av ham er svært summarisk (i alt fem sider).

O. G. Myklebust

Misjonssambandet til Sør-Amerika, til «Et folk med hjertet utenpå». Av Geir Magnus Nyborg i samarbeid med Birger Breivik og Gabriel Eikli. Lunde Forlag, Oslo 1976. 83 s. Kr. 15,00 heftet.

Denne lille boken bygger på en rapport fra generalsekretær Breivik og misjonssekretær Eikli til hovedstyret for Misjonssambandet etter en reise de to foretok høsten 1975 sammen med den spansktalende professor Rosales gjennom 11 søramerikanske land. Vanlige leksikon-opplysninger er kombinert og utfyllt med personlige inntrykk og med informasjoner som er mottatt av lutherske misjonærer og kirke-

ledere som arbeider i Sør-Amerika. Selv om en oversikt som denne bare omfatter ca. halvparten av de latinamerikanske landene – verken Argentina, Brasil eller Mexico er med –, og selv om man på de få og små sidene vanskelig har kunnet gå i dybden, så gir forfatterne et verdifullt lite bidrag til den fattige norske litteraturen om Latin-Amerika.

Boken er skrevet ut fra en markant lavkirkelig posisjon, men legger på ingen måte skjul på katolsk åpenhet der denne finnes, tvert om. Samtidig ånder skriftet av evangelisk engasjement. Boken munner ut i en anbefaling til hovedstyret og generalforsamlingen om å ta opp misjonsarbeid blant uevangeliserte indianerstammer. Generalforsamlingen i 1976 vedtok også å begynne slikt arbeid i Peru. Det er ingen tvil om at Latin-Amerika er i fokus også for norsk misjon. Pinsevenner, Santalmisjonen, NMS og nå også Misjonssambandet er aktive på dette kontinent.

Nils E. Bloch-Hoell

Kristenhetens kirker og trossammen. Av Einar Molland. Gyldendal Norsk Forlag, Oslo 1976, 424 s. Kr. 145,00 innb.

Mollands Konfesjonskunnskap vil bli stående som hans hovedverk. Hans patristiske arbeider vil nok fortsatt ha sin store verdi for spesialistene, men de representerer en liten gruppe. Konfesjonskunnskapen, derimot, kan leses av studenter, prester og andre interesserte i hele Norden. I stedet for en ny oversettelse til engelsk vil vi

kanskje få en tysk. Molland fikk oppleve å se den 3. reviderte norske utgaven av sitt standardverk og kunne glede seg over at den ikke bare var den penest utstyrte og største, men også den beste av de tre utgavene. «Som lærebok er boken utvilsomt blitt for stor,» sier forf. i forordet. Det kan nok ikke være tvil om at dette er riktig. Boken er blitt stor og dyr. Men som oppslagsverk er Kristenhetens kirker og trossamfunn ikke bare fortreffelig, men etter min mening uovertruffen. Jeg kjenner ikke til noen fremstilling av konfesjonskunnskapen som kommer opp mot Mollands bok. Det gjelder frem for alt kvaliteten. Det finnes større fremstillinger, i første rekke den romersk-katolske Konrad Algermissens mange utgaver av *Konfessionskunde*, som også er en ypperlig håndbok. Jeg finner likevel at Mollands bok ligger høyere når det gjelder objektiv fremstilling og rimelig proporsjonering av stoffet. Peter Meinhold's *Ökumenische Kirchenkunde* fra 1962 var derimot et alternativt forsøk som ikke falt heldig ut.

Da E. M. skrev den første utgaven av sin konfesjonskunnskap (1953), gjorde han meg den ære å be meg lese manuskriptet før det ble trykt. Han takket i forordet for de råd han ved den anledning fikk. Det var sant å si ikke så meget å takke for. Vi hadde riktignok mange interessante samtaler om studiet av ulike konfesjoner, men jeg fikk nok i disse samtalen mer enn jeg gav. Ved gjennomlesningen av E. M.'s manuskript, og tidligere, kunne jeg gjøre oppmerksom på litteratur som han ikke kjente, og foreslå ubetydelige rettelser og tilføyelser, bl. a. at E. M.

skulle omtale adventistenes lære om tilintetgjørelse av de fortapte. Et og annet avsnitt ville jeg nok også ha skrevet annerledes og gav uttrykk for det. Men ellers avtvang E. M.'s bok meg oppriktig beundring. Hans enorme lærdom og sterkt utviklede kritiske sans kom, og kommer i den 3. utgaven, til sin rett. Samtidig har forf., utfra sin trosholdning og sitt økumeniske sinnelag en levende *kongenialitet* med de ulike konfesjoners fundamentale tro også i de tilfeller der hans egen forståelse var sterkt avvikende. Dette er enda mer fremtredende i den 3. utgaven enn i den 1., og de beriker fremstillingen.

Allerede i den andre utgaven fra 1961 hadde forf. gjort en lang rekke rettelser og tilføyelser, for det meste bygget på anmeldelser og kommentarer fra Sverige, Danmark og England. I den siste utgaven er forandringene enda større. De er neppe foranlediget av kritikk utenfra, men av det faktum at kirkesamfunnene er i stadig forandring. «De oldkirkelige symboler», som utgjorde Del I i de to første utgaver er sløyfet denne gang. Det er for så vidt synd, for i denne delen var E. M. både filologisk, idéhistorisk og av egen interesse i den grad på hjemmebane at Del I ble det mest selvstendige bidraget til konfesjonsforskningen i de to første utgavene av hans konfesjonskunnskap. Det originale ved E. M.'s behandling består i at han brukte sin fabelaktige lærdom til med kritisk dømmekraft å jevnføre de ulike teorier og velge ut og begrunne sitt eget standpunkt. Og E. M. hadde en uvanlig evne til å overbevise leseren om riktigheten av sin fremstilling, dels på grunn av hans presise formuleringer, men

enda mer på grunn av hans ubestikkelige krav til vitenskapelig vederheftighet, til aldri å slå fast noe som helst uten sikre belegg. E. M. foreleste første gang over konfesjonskunnskap i vårsemesteret 1941. Han gjorde den gangen flittig bruk av Michael Neiiendams *Frikirker og Sekter*. Fremdeles kan man i 3. utg. hos E. M. finne spor etter Neiiendam både i disposisjon og ordvalg for de avsnitts vedkommende som behandler «frikirker og sekter». Det gjelder selvsagt ikke kapitlene om den ortodokse, den romersk-katolske, den anglikanske, den lutherske og den reformerte kirke. Her har E. M. bygget opp fremstillingen etter sitt eget mønster, selv om han selvsagt har hatt nytte av andres arbeider.

Det slår sterkt igjennom, også i 3. utgave, at E. M. var *historiker*. Det medvirker til å gi boken saklig tyngde, men frister også stundom forf. til å ta med stoff som tynger fremstillingen og gjør boken unødigg stor.

Forf. følger samme metode som i tidligere utgaver. En håndbok i konfesjonskunnskap skal være, såvidt mulig, objektiv deskriptiv, men samtidig analytisk og komparativ. Men i 3. utg. har E. M. gått et skritt lengre. Han tar uttrykkelig avstand fra den naive positivisme som kan innbille seg at den absolutte objektivitet er mulig. Derfor har forf. i den siste utg. varsomt, men tydelig nok gjort leseren oppmerksom på hvilke forutsetninger boken er skrevet ut fra, og dermed hvilke kriterier den innebyggede evaluering er basert på.

Det største kapitlet i den foreliggende utg. behandler den romersk-katolske kirke. Dette avsnittet er også sterkere omarbeidet enn

noen annen del av boken. Jeg synes det har lykket for E. M. å gi et adekvat bilde av den romersk-katolske kirke i all dens postkonsiliære spenning.

Det var forf. selv som bad meg skrive denne omtale av hans bok, og å mobilisere min kritiske sans i sakens anledning. Det kunne forf. trygt be om. For her er det ikke meget å sette fingeren på. For ordens skyld skal likevel nevnes noen detaljer. Tross forf.'s sans for akribi og hans tre korrekturer har det sneket seg inn en del meningsforstyrrende trykkfeil, den verste øverst på s. 179 der en el. flere linjer må ha falt ut, og på s. 401 der det står XXII istedenfor XXIII.

Forf. førte en elegant penn, men var vel for konservativ når han skrev Russland der det burde ha stått Sovjetunionen (s. 18) og Grekenland istedenfor Hellas (s. 35). Det er for kategorisk (statisk) når det på s. 19 heter at alle ortodokse kirker har samme lære, liturgi og fromhetsliv. Fromhetslivet i Russland/SSSR og i Hellas verken er eller har vært ens. Den russiske prekenstradisjon og starettsfenomen skiller seg fra fromhetslivet i resten av den ortodokse verden. Det er også sterkt forenklet og dermed uholdbart når det på s. 89 sies at tanken om frelsesvisshet blir avvist av den romersk-katolske kirken. Tridentinum lærer at «mens ingen kan vite med troens sikkerhet, som ikke kan være falsk, at han har oppnådd (er gjenstand for) Guds nåde». «For uten ved en spesiell åpenbaring, kan det ikke vites hvem Gud har utvalgt seg.» Den absolutte sikkerhet avvises riktignok her, men det åpnes en bakhjør med påskriften *ex speciali revela-*

tion. Her levnes rom for mystikkens ekstatiske eller charismatiske løsning av frelsesvisshetens problem. Dessuten sies det supplerende momenter både i Tridentinum og i katolsk dogmatikk. Effekten av «den siste olje» skulle bl. a. være å oppvekke i den syke «en stor tillit (magnam – fiduciam) til den guddommelige barmhjertighet.» Og katolske teologer kan fremheve at man forutsettes å være forvisset om å være i nådens stand før man mottar nattverdets sakrament.

Det er videre for sterkt sagt når det på s. 184 heter at fra «tyske prekestoler kan man knapt høre noen preken uten at Luthers navn forekommer.» Dette er et tilbakelagt stadium.

På s. 220 skal det stå Leuenberg-konkordien av 1973 (ikke 1971) og rapporten fra de katolsk-lutherske samtaler av 1972 (ikke 1971). Selv om de sist nevnte samtaler ble avsluttet i 1971, ble dokumentet ikke undertegnet og offentliggjort før i februar 1972.

I kapitlet om metodismen burde bakgrunnen for den, særlig sosiologiske aspekter, vært ofret mer oppmerksomhet. Jeg savner også en omtale av John Wesley's grunnleggende opplevelse fra mai 1738. – I andre avsnitt er atskillig biografisk stoff tatt med.

At utenforstående omtaler *Disciples of Christ* som campbellitter, hører nok fortiden til (s. 276). I avsnittet om pinsebevegelsen gjøres det for meget ut av vekkelsen i Wales (Neiiendam) og for lite ut av bevegelsens amerikanske bakgrunn. Det burde også ha vært nevnt at den første pinsemenighet i Norge ble organisert i 1908, og ikke som man her får inntrykk av i 1916.

Jeg finner det uheldig å karakterisere William Miller som «samfunnsstifteren» under avsnittet om adventistene. Miller var inspiratoren eller opphavsmannen, men ikke organisator.

De innvendinger som jeg her har anført er småtterier som veier lite ved en helhetsvurdering av *Molands* eminente lærebok. Det er bemerkelsesverdig at en forsker med internasjonal anerkjennelse som patristiker også kunne levere det helt fremragende innenfor en annen gren av kirkehistorien. Det er vemodig at forf. og anmelderen ikke sammen har fått anledning til å diskutere noen av de enkeltheter som her er nevnt. Og det er enda mer vemodig at vi ikke fikk fortsatte våre ivrige samtaler om konfesjonsforskningen og dens metoder (særlig spørsmålet om kontinuitet og forandring og betydningen av sosiologiske aspekter), slik vi begge hadde gledet oss til. Tilbake står likevel håndboken som et verdig monument over en vitenskapens og kirkens mann som det har vært en ære å ha opplevd som kollega og venn.

Nils E. Bloch-Hoell

En morgen bryter fram. Av G. Andr. Meling. Luther Forlag 1976. 353 s. Kr. 69,00 innb.

Forfatteren kaller boka en dokumentar-roman, og med rette. Boka inneholder et vell av historisk materiale fra øya Madagaskar – mellom Afrika og Østen.

Stoffet vitner om stor historisk kunnskap, og når vi så vet at forfatteren har et helt liv bak seg på

øya, er det ikke underlig at dette stoffet ikke bare blir tørr viten, men del av en levende virkelighet.

Første del av boka dekker avslutningen på Ranavalonas regjeringstid, hun som er kjent for forfølgelsene, martyrtida på Madagaskar. I Melings bok får vi et noe mer balansert – om ikke mindre brutalt – bilde av perioden. Hun avløses av sin sønn, Radama II, en svak, holdningsløs beundrer av de hvite. Rasohèrina følger så, som et overgangsfenomen inntil Ranavalona II kommer på tronen i 1868 – og en morgen bryter fram etter en lang, mørk periode i folkets historie.

Med Ranavalona II følger mer åpenhet utad, ikke minst overfor de kristne. Like viktig er kanskje den klare selvrespekt og stolthet over det nasjonale som skinner igjennom.

Hovedpersonen i boka, Andriambekoto, hører til kongeslekten – nær opptil tronen. Barneutsettelse og annen overtro førte ham en lang omvei før han igjen, med beskjeden stolthet, får leve sitt liv videre i begivenhetenes sentrum. Koto – som han kalles – blir en betydelig mann ved hoffet, dyktig rådgiver, klok – ekte gasser. Sammen med mange andre personer rundt tronen, gir Koto liv til det historiske stoffet og fører leseren på innsiden av begivenheten i gassisk historie fra ca. 1850–69.

De store politiske intriger innenlands, kulturbrytningene – kampen mellom de gamle nasjonalguder og den kristne tro, grusomhetene som så visst ikke bare rammer de kristne, maktkamp mellom ulike adelsgrupper er her nok av. Forfatteren viser oss litt av kontaktene utad, engelske og franske rivaliseringer

om den strategiska øya i det Indiske hav. Også vår egen Schreuder og noen av de norske pionerene på Madagaskar møter vi mot slutten av boka.

Starten er imidlertid en nydelig scene der den lille jenta, Rasoa, Kotos datter, steller med hengivenhet for den gamle, utlevde trollmannen Kaly. Han er stadig dronningens «over-trollmann» og vokter av nasjonalgudene. Men hans tanker er også opptatt med andre ting – årene går. Rasoa steller og forteller, leser fra Guds ord. Hennes frimodighet, kjærlighet – og det ord hun formidler, faller i dyp jord i trollmannens hjerte.

En nydelig scene også litterært. Den fører samtidig leseren inn i den verden som romanen henter sitt stoff fra. Videre er den uttrykk for det som ofte er «misjons-situasjonen» – barnet som mellomledd. Barnet som er mottakelig, som lærer å lese før den gamle generasjon i mange u-land, får bringe Kaly «det nye».

Rasoas far, Koto, gir oss et bilde av Kaly, trollmannen, som er interessant, mer ekte og nyansert enn det vi ofte får av trollmenn. Med all sin statelighet og noblesse står Koto selv fram som et levende menneske gjennom romanen, bærer av en tradisjon i et folk som vi kaller «ung nasjon».

Denne romanen – som avslutter en serie på 5 fra Madagaskars historie i forrige århundre, – er med å gi oss ny innsikt og forståelse for en nasjon med tradisjoner og fortid i mye større grad enn vi ofte tenker. Det er noe av vår tids forpliktelse å lære og å erkjenne også denne siden av saken, Melings bok kan bidra til det.

Midt i stammefiendskap og bru-

talitet, slavehandel med medborgere, giftedrikking og steining – strålende fester, prakt og former – går der en stille undertone gjennom romanen, «den nye læren» bygger bro over disse svelg som tradisjonelt besto mellom høy og lav og ulike stammer. En morgen bryter fram også på det indre plan.

En lettskrevet roman fra det som – tross så mange ting – er blitt solskinnsoya for norske misjonsvenner.

Anders M. Andersen

Madagaskar midt i brenningene.
Av Øyvind Dahl. Luther Forlag 1976. 147 s. Kr. 37,00 (heftet).

I de senere år har Madagaskar vært gjennom en periode preget av nytenkning og spenning i større grad enn før. Vi vet ikke ennå hva som blir resultatet av dagens begivenheter. Bare i de månedene som er gått siden denne boka kom, er der skjedd flere viktige ting på øya.

Gjennom fem hovedavsnitt gir Dahls bok en oversikt over politiske, sosiale og kirkehistoriske elementer til forståelse av land og folk. Den er en lettfattelig og klar framstilling til hjelp for den som gjerne vil forsøke å trenge litt på innsiden – ane litt av «veven» som utgjør dette folks kultur.

Boka er i første rekke beskrivende, den gir leseren stoff å arbeide videre med – å tenke på –. Den er uavhengig, på mange vis, av det som fortsatt skjer på Madagaskar – konklusjonene, bruken av de informasjonen som boka er

stappfull av – er det leserens oppgave å trekke. Det er en nyttig og utviklende informasjon om en «ung kirke». Stoffet gir også hjelp til å leve seg mer inn i misjonærenes arbeid på solskinnsoya, såvel som livet i en ung kirke.

Madagaskar er inne i en historisk skjebnetime, mulighetene er mange og uvisse. Dette får forfatteren fram ved en godt balansert framstilling. Han viser oss de sterke, nasjonalt bevisste trekk i situasjonen, ønsket om hel frihet og fullt ansvar. Samtidig møter vi sensuren, ideologisk skolering, ettparti-systemet der ikke alle er valgbare. I oppbyggingen av den nye sosialistiske staten er der linjer bakover i gassisk historie som flyter sammen med mer moderne samfunnsideer. Denne spenningen og motsetningen er typisk – ikke bare for Madagaskar – men for så mange unge nasjoner på leiting etter seg selv og en ny kurs å følge etter koloniperioden. De er stolte over sin historie, men så mye er forandret at det ikke kan bli som før likevel.

I denne sin søken lever de ikke i et vakuum. Påvirkninger og innflytelse utenfra mangler heller ikke i våre dager, og nykolonialismen kan være såvel økonomisk som ideologisk. Helt vesentlig er det at viljen til å smelte alt om i en nasjonal sammenheng er til stede.

Dahl gir – både ved ordtakene som står som vignetter over en del av avsnittene, og ved selve stoffet – et klart bilde av den intime sammenheng mellom hele samfunnets sosiale struktur og de religiøse tradisjoner.

Nettopp denne presentasjonen av gassisk kultur gir oss en bedre forståelse av de dyptgripende kon-

flikter som oppstår i møtet med det som kommer utenfra, enten det nå er et bedre helsevesen, mer effektivitet i jordbruket – eller det er Evangeliet.

Denne relativt beskjedne boka gir et vell av informasjon. Synspunkter vil lett kunne brukes også overfor andre «u-land» for å hjelpe oss til forståelse og innlevelse. Nettopp derfor bør denne boka få lesere langt utenfor de misjonsinteressertes rekke.

I en fremmed kultursammenheng har evangeliet slått dype røtter – tross de mange om og men. En ung kirke er stadig i kamp for å bringe livets ord videre – lys i mørket – sammen med utsendinger fra «de gamle kirker». «Midt i brenningene» lever våre medkristne der sør, og det er også en utfordring til oss.

Anders M. Andersen

Missionens ansikte. Av Sigbert Axelson. Bokförlaget Signum, Lund 1976. 128 s.

Boken innledes med et kapittel om misjonen som maktfaktor. Her understrekes at misjonen på mange måter er sammenvevet med politiske interesser, særlig i anti-sosialistisk retning. Som eksempel er nevnt CIA's samarbeid med misjonsarbeidere. Videre behandler Axelson misjonsstasjonen som maktfaktor, og hevder at den har fungert som et Europa i miniatyr og har øvet vold på den lokale kultur gjennom sin virksomhet. En god del plass vies Jonathan Edwards som på

midten av 1700 tallet influerte sterkt på vestlig misjonstenkning og som ifølge Axelson ville nedkjempe pavekirken og islam og fremhevet Amerikas historiske kallelse.

Et eget kapittel vies Israels plass som et misjonsteologisk brennpunkt hvor mange har villet se Guds konkrete historiske handling i vår tid. En historisk skisse med utgangspunkt i den spanske og portugisiske conquista vil beskrive hvordan misjonen understøttet politiske maktforskyvninger og omvendt. Axelson hevder at misjon er en form for kulturimperialisme med ansvar for folkemord.

Til slutt diskuterer Axelson helveteslærens rolle i misjonsforkynnelsen, og mener at forkynnelsen om fortapelsen ikke har truffet rett. I dag burde den rettes mot Nixon, Pinochet og Vorster.

Som det vil fremgå, er denne boken et konsekvent og ensidig innlegg i misjonsdebatten. Og det må straks sies at denne ensidigheten ikke gjør boken verdiløs. Den er ikke original. Men den sammenfatter en rekke av de opplysninger og synspunkter som de siste årene har vært fremme med hensyn til verdensmisjonens mer dystre aspekter. Sammen med forfatterens eget sterke engasjement får vi her å gjøre med en liten grunnbok i radikal politisk misjonskritikk som med fordel kan leses av misjonsstudenter og andre.

Bokens største svakhet er dens pretensjon. Om bokens tittel sier Axelson nærmere: «Hur ser ansiktet ut, och vad döljer sig bakom anletsdragen? Den frågan kan endast de besvara mot vilka missionen vänder sitt ansikte.» Og: «Om kritisk medvetna talesmän för fol-

ken i Afrika, Asien og Latinamerika tar avstand från karaktärsteckningen, skulle det bekymre mig djupt, eftersom jag är övertygad om att de oppfatter missionens ansikte så här.»

Denne pretensjonen er altfor stor og generell til å kunne holde stikk, med mindre «kritisk medvetna talesmän» defineres svært snevert. Det er f. eks. ikke tvil om at mange av de unge kirkers ledere i dag er fullt bevisste om at misjonens ansikt sett utenfra også har andre og mer flatterende trekk enn de som er beskrevet i denne boken. At misjonærer enkeltvis og samlet i mange tilfeller har stått sammen med og lidd sammen med den innfødte befolkning i forholdet til kolonimaktene og undertrykkende regimer fra 1500-tallet og frem til vår

tid er uten tvil velkjent for mang en «kritisk bevisst talsmann». At dette av lokale taktiske hensyn ikke så ofte blir fremhevet, er en annen sak.

I dag arbeides det teologisk og sosiologisk mye med kirkens bilde utad. I den sammenheng er det avgjørende at det blir presisert nøye hvilke øyne som ser, og at det skjelnes mellom hvilke trekk som faktisk sees og hvilke som av ulike grunner fremtrer særlig sterkt eller blir aksentuert.

Som beskrivelse av Axelsons inntrykk av misjonens ansikt utad er denne boken verdifull. For Axelson er åpenbart ikke blind. Men som en generell beskrivelse av misjonen «sedd utifrån de färgade folkens utsiktspunkt» er boken meget mangelfull.

Sven Oppegaard